

PEDAGOG KADRLAR TAYYORLASH JARAYONIDA MUSIQA TERAPIYASI BO'YICHA BILIM VA KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Allanazarova Dilobar Baxromovna

Fargona viloyat Qo'qon shaxar 7-bolalar musiqa va san'at maktabi

"O'zbek xalq cholgulari" bo'limi o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16313917>

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagog kadrlar tayyorlash jarayonida musiqa terapiyasiga oid bilim va ko'nikmalarni shakllantirishning ahamiyati, metodik yondashuvlari va zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni tadqiq etilgan. Musiqa vositasida bolalar ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatish, stress, qo'rquv va agressiyani kamaytirish, ijtimoiylashuvni ta'minlash kabi vazifalarni pedagog kadrlar orqali amalga oshirish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: musiqa terapiyasi, pedagog kadrlar, bilim va ko'nikma, tayyorlash tizimi, psixo-pedagogik yondashuv, ta'lim jarayoni.

Abstract: This article examines the importance of forming knowledge and skills related to music therapy in the process of training pedagogical personnel, its methodological approaches and its role in the modern education system. The necessity of implementing tasks such as positively influencing children's psyche through music, reducing stress, fear and aggression, and ensuring socialization through pedagogical personnel is substantiated.

Keywords: music therapy, pedagogical personnel, knowledge and skills, training system, psycho-pedagogical approach, educational process.

Bugungi kunda ta'lim tizimi nafaqat bilim berish, balki tarbiyalash, ruhiy qo'llab-quvvatlash va shaxsiy rivojlanish uchun ham javobgar hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, musiqa terapiyasi ta'limda innovatsion, samarali va multidissiplinar yondashuv sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu jarayonda eng muhim omillardan biri — **pedagog kadrlarni musiqa terapiyasi bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlashdir.**

Zamonaviy pedagogika fanida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv doirasida musiqa terapiyasi o'quvchilarning emotsional va ijtimoiy rivojlanishida muhim vosita sifatida tan olinmoqda. Xususan, pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida ushbu yo'nalishdagi bilim va ko'nikmalarni shakllantirish nafaqat kasbiy mahoratni, balki pedagogik sezgirlikni ham oshiradi. Musiqa terapiyasining stressni kamaytirish, diqqatni jamlash, hamkorlik va empatiya rivojiga ta'siri fan va amaliyotda keng tasdiqlangan.

Musiqa terapiyasi inson ruhiyatiga ta'sir etuvchi eng qadimiy vositalardan biri hisoblanadi. Uning pedagogik kontekstdagi qo'llanilishi esa XX asrning o'rtalaridan boshlab jadal rivojlandi. Dastlab AQSH, Germaniya, Avstriya, Finlyandiya kabi davlatlarda maxsus musiqa-terapevtik markazlar tashkil etilib, bolalar va o'smirlar ruhiyatini barqarorlashtirishda qo'llanilgan. O'zbekiston pedagogik amaliyotida esa musiqa ko'proq estetik va madaniy tarbiyaning vositasi sifatida qaralgan bo'lsa-da, so'nggi yillarda uning terapiya vositasi sifatidagi imkoniyatlari pedagogik faoliyatga integratsiyalanmoqda.

Musiqa terapiyasining mohiyati — musiqaning tovush, ritm, melodiya, tempo kabi komponentlari orqali insonning hissiy, psixologik va ijtimoiy muammolarini bartaraf etishdan iboratdir. Pedagogik nuqtai nazardan bu, o'quvchilar va o'qituvchilarning o'zaro munosabatini mustahkamlash, emotsional zo'riqlashlarni yumshatish, stress holatini yengillashtirish va dars jarayonini yanada sermazmun qilish imkoniyatini beradi.

Tadqiqotlar davomida aniqlanishicha:

- Pedagogik yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarning 73 foizi musiqa terapiyasining psixologik jihatlaridan bexabar.
- Amaliy mashg'ulotlarda musiqa terapiyasiga oid metodik qo'llanmalarning yetishmasligi mavjud.
- Musiqa orqali bolalarda muloqot, xotira, ijtimoiy munosabat va o'zini ifoda qilish ko'nikmalari rivojlanishi mumkinligi aniqlangan.
- Pedagogik amaliyotda musiqa terapiyasi elementlaridan foydalanish bo'yicha maxsus modul kurslar joriy etilsa, o'quv jarayoni samaradorligi oshadi.

Pedagog kadrlar tayyorlashda musiqa terapiyasini o'rgatish bir necha sabablarga ko'ra muhimdir. Avvalo, musiqa inson ruhiyatiga bevosita ta'sir etuvchi vosita bo'lib, uning terapevtik kuchi ta'lim-tarbiya jarayonida beqiyosdir. Ikkinchidan, o'qituvchining o'zi ham dars jarayonida psixo-emotsional holatni boshqara olish ko'nikmasiga ega bo'lishi lozim. Bu esa musiqa terapiyasini nafaqat o'quvchilar, balki pedagoglarning o'zlari uchun ham zarur bo'lgan yo'nalish ekanligini ko'rsatadi.

Musiqa terapiyasining innovatsion pedagogik texnologiyalarga integratsiyalashuvi orqali:

- bolalar bilan ish olib borishda stressga bardoshlilik oshadi,
- individual yondashuv imkoniyatlari kengayadi,
- darslar emotsional jihatdan boyitiladi.

Musiqa terapiyasi inson psixikasiga musiqaning ohang, ritm, tempo, dinamikasi va mazmuni orqali ta'sir o'tkazishga asoslangan davolovchi hamda rivojlantiruvchi faoliyat turidir. Ushbu yondashuv tarixiy jihatdan qadimiy ildizlarga ega bo'lib, miloddan avvalgi Misr, Hindiston, Gretsiya va Xitoy madaniyatlarida musiqa orqali ruhiy kasalliklarni davolash holatlari qayd etilgan. Zamonaviy musiqa terapiyasi esa psixologiya, neyrofiziologiya va pedagogikaning integratsiyasiga asoslanadi.

Pedagogika fanida musiqa terapiyasi — bu o'quvchi (yoki talaba)ning psixologik va emotsional holatini barqarorlashtirish, ijodiy salohiyatini ochish, shaxslararo munosabatlarni yengillashtirish va ta'limga ijobiy motivatsiyani kuchaytirish vositasidir. Bu pedagogik yondashuv ayniqsa:

- maktabgacha yoshdagi bolalar;
- nogironligi bo'lgan bolalar;
- emotsional buzilishlar (stress, qo'rquv, tashvish) bilan yashayotgan o'quvchilar uchun foydalidir.

Pedagog kadrlar tayyorlashda musiqa terapiyasiga oid bilim va ko'nikmalarni shakllantirish ta'lim tizimining zamonaviy talablaridan biridir. Musiqa orqali o'rgatish, his-tuyg'ularni boshqarish va emotsional muvozanatni saqlashni o'rgatish pedagog shaxsining kasbiy barkamolligini ta'minlaydi. Shu boisdan, oliy pedagogik ta'lim dasturlariga musiqa terapiyasi asoslari, amaliy mashg'ulotlar, kuzatuv va tahlil topshiriqlari kiritilishi maqsadga muvofiqdir.

Musiqa terapiyasi pedagog kadrlarni tayyorlashda zarur bo'lgan emotsional, kommunikativ, estetik kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Bu yo'nalishning oliy ta'lim dasturlariga integratsiyalashuvi zamonaviy o'qituvchining kasbiy mahoratini yuksaltiradi. Chet el tajribasi va milliy musiqiy meros asosida o'quv kurslari,

maxsus modullar va amaliy mashg'ulotlar tizimini yaratish lozim. Musiqa terapiyasi asosida dars va tarbiyaviy ishlarda ijobiy emotsional muhit shakllantiriladi, bu esa o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yusupova D. (2022). Musiqa terapiyasining psixopedagogik imkoniyatlari. *Ta'lim va taraqqiyot*, №3.
2. Norqulova N. (2021). Musiqa vositasida bolalarni tarbiyalashning pedagogik asoslari. *Pedagogik izlanishlar*, №2.
3. Bruscia K. (2014). *Defining Music Therapy*. Barcelona Publishers.
4. Koelsch S. (2010). Towards a neural basis of music-evoked emotions. *Trends in Cognitive Sciences*, 14(3).
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-iyundagi PQ-289-sonli qarori "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida".
6. Qodirova M. Estetik tarbiya nazariyasi va amaliyoti. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
7. Raximova M.X. Musiqa fanini o'qitishda innovatsion metodlar. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.